

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 30 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 5. marca 1937.

Upravništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglasi po tarifu

Tiska Zadruga tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Naša slovenska pot

Zadnji »Pohod« se je precej na široko razkoščil nad Habsburgovci. Os njegovega sestavka je poročilo o slovenskem vprašanju, ki ga je baje napisal neki inženjer Adamik Otonu Habsburgu, pretendentu na avstrijsko krono. Mi o inž. Adamiku še nismo nikoli nič slišali. Zelo verjetno se nam torej zdi, in tudi način tega poročila je tak, da je nekdo »Pohod« potegnil, kar sicer res ni težko. Zato bi nas stvar prav za prav dalje ne brigala, če bi se »Pohodu« ne bilo zdelo, da pri tej priložnosti malo podenuncira, češ da se zdi človeku, ki bere to poročilo, kakor da »bi imel pred seboj kakšno poročilo slovenskega dela združene opozicije naših avtonomistov in federalistov«.

Naše stališče do nekdanje Avstrije je znano. Povedali smo ga vselej in dovolj razločno, kadar je nanesa beseda. Prav tako do Habsburgovcev. Bila je to nemška vladarska rodovina. Vladala je Avstrijo v nemškem duhu. Njen vzor je bil prav za prav nemški cesarski naslov, na katerega dolgo ni mogla pozabiti. Slovencev že celo ni marala, kmečki in delavski narod, ki smo bili. Iz svoje civilne liste je še posebej podpirala nemška prizadevanja zoper nas. Germanizacija Koroške se je izvršila ob njenem aktivnem in pasivnem sodelovanju. Sicer se je pa njeno delo za in med Slovenci — poleg pobiranja davkov — izrepevalo v tem, da je po načrtu gojila klečeplastvo in podložniško manjvrednostno zavest, dve lastnosti, ki jih je še zmeraj med nami na pretek in ki sta bili med poglavitnimi vzroki, da smo postali tako brezvoljna žrtev čaršije in njenega orodja, nacionalnega unitarizma.

Kar se tiče stvarne vsebine tistega poročila, moramo reči, da slika slovensko narodno, kulturno in gospodarsko stisko v celoti pravilno. »Pohod« je prav za prav napravil v svoji umski preproščini veliko reklamo za Habsburgovce, kajti taka poročila so kot nalašč, da pridobivajo podložniške duhove. In kje je teh več kakor med jugoslovenci.

Jasen je namreč namen te spomenice, če sploh ni potvorba: ustvarjati med Slovenci, zlasti še med koroškimi Slovenci, nastroj za povrnitev Habsburgovcev na dunajski prestol. Kdor bi rad kaj imel, rad daje lepe besede in še lepše obete. Vprašanje

zrelosti in presodnosti je, kako kdo take obete sprejema.

Vsakemu je znano, da je sedanja avstrijska vladavina črnorumena do kosti. Če se doslej še niso mogli Habsburgovci vrniti na avstrijski prestol, je pač poglavitni vzrok odpor zunanjih sil. Sicer pa Schuschnigg in drugi komaj čakajo, da bi smeli poklicati »prirojeno« vladarsko rodovino nazaj.

A vsakemu je prav tako znano, kaj so vredne črnorumene obljube. Da bo Avstrija vsemu svetu pokazala, kako je treba rešiti narodnostna vprašanja, so govorili na Dunaju pred nekaj leti. In še so poudarjali svoje krščanske čednosti. Ves uspeh je ta, da se koroškimi Slovencem še nikoli ni tako slabo godilo, kakor prav pod tem črnorumenim režimom in da bi se jim torej za las ne godilo bolje, če bi se Habsburgovci vrnili. In če smo bili kdaj lahkoverni in smo se kar topili v ganjenosti spricho kakšnih »vzvišenih« prijaznih besed in obljub — danes so nas tega razni vzvišenci že sami prav korenito ozdravili.

Kajti povedati je treba: mi Slovenci ne pričakujemo nobene pomoči — od zgoraj. To prepustimo drugim, takim, ki ne zaupajo niti vase niti v naš narod. Tisti zgoraj so doslej samo tlačili in jemali. Tudi s stališča človeškega dostojanstva hočemo tako. Mi hočemo biti svobodni državljani take države, kakor jo hočemo imeti sami. Seveda vemo, da nismo sami na svetu. Ali kot svobodoljubni ljudje hočemo z drugimi živeti v prijateljstvu in miru. Ničesar ne zahtevamo od njih, česar bi jim sami ne hoteli dati. A seveda zahtevamo, da velja to tudi zanje. Kdor bi nam hotel tako popolno enakopravnost jemati ali okrnjevati, kdor bi nas iz kateregakoli naslova hotel izrabljati — ta je naš sovražnik.

Ker pa hočemo biti svobodni narod, zametujemo vsako hlapčevsko miselnost. Kajti hlapčevska miselnost je samo ena in zmeraj škodljiva, ker vzgaja klečeplastvo, ovaduštvo in zahrbtnost, skratka vso tisto nizkotnost, ki je je toliko med nami. Samo ena je hlapčevska nizkotnost, in samo v lizunskih močvirjih je mogel nastati tisti nauk, da je domač samosilnik boljši od tujega. Narobe, še slabši je. Kajti pri tujem je zmeraj v ljudstvu

živa zavest, da ne spada medenj, da mora torej prej ali slej hočeš ali nočeš oditi. Pri domačem je nevarneje. Zmeraj se vede, ko da bi spadal k ljudstvu, a le, da ga laže izrablja. Dolgih dob in bridkih skušenj je treba, da ga ljudstvo pregleda. Zato pa vodi naša pot daleč proč od vsake suženjske miselnosti.

Če smo sploh kdaj v kakem dvomu, naš dvom je k večjemu ta, od katere miselnosti je naša slovenska bolj proč, od črnorumene ali od jugoslovenske. Res pa je, da nam ta dvom ne razjeda duš. Zakaj obe sta daleč od nas, tam doli, v močvirju.

Naša pot drži visoko, komaj vidna za krmežljivo oko tistih, ki se valjajo v blatu nasilne nacionalistične miselnosti. Nedoumljiva je njihovega duhu.

Naša pot je tista svetla pot, ki vodi v višine čiste slovenske misli, misli našega naroda posebej in človečnosti sploh. Od Trubarja pa čez Prešerna in Cankarja vodi ta pot. In ob zgledu njihovega dela smo prišli tudi mi za lopato, da odkidamo gnoj. Tisti gnoj, ki so ga nagomilili nekdanji Habsburgovci na slovensko cesto, in ki so mu še precej smrdeče gnojnice dodejali jugoslovenci.

Kajti v tem je osnovni razloček: Mi hočemo biti in ostati svobodni ljudje, pot naših vzornikov je svobodna pot slovenstva in človečnosti. Samostojno izbrana je ta pot in do samostojnih ciljev vodi.

Hlapčevska misel pa ostane zmeraj hlapčevska, če jo tudi pot vodi k drugemu gospodarju. In največji je hlapec takrat, ko nasproti novemu gospodarju zabavlja na prejšnjega in ko še povrh mali tistega, ki se je hlapčevstva otresel, da si ustvari svoj dom za svojo družino.

Zlasti pa je hlapec največji, hlapec brez upa takrat, ko niti ne ve, da je hlapec. Hlapec, ki se hlapčevstva zaveda, temu je še zmeraj dana pot. Onemu pa ni dana. Zakaj za hlapca je rojen. Njegova svoboda je v tem, da smeši, črni, maže, ovaja tistega, ki noče biti več hlapec. In njegova usoda...

O, da, Trubar — Prešeren — Cankar! Može je so to, ki so oblikovali slovensko duhovno podobo. Može je so to, ki jih je zategadelj sovražila črnorumena Avstrija, jih preganjala in zapirala.

Toda, može je so to tudi, ki so prav tako odklanjali jugoslovenstvo. Odklanjali tako razločno, da

Jacobus Gallus — duhovna pesem XVI. stoletja

(Koncert Akademskega pevskega zbora v Ljubljani)

Akademski pevski zbor v Ljubljani je v dosedanjih koncertih prikazal slovensko narodno pesem v prerezu, časovno, zemljepisno opredeljeno, stilno-kritično interpretirano. Iz bogate in pestre zakladnice naše pesmi je odprl razgled ob svoji 10 letnici, zvest svoji programski usmerjenosti, v jarko osvetljeno umetnost Gallusa in duhovno pesem 16. stol., kakor se manifestira vokalna glasba v protireformacijskem in v reformacijskem risu.

Jacobus Gallus (1550—1591) z devetimi primeri četvero-, petero-, šesteroglasja, iz prvih treh delov obsežne zbirke Opus musicum (I—IV, 1586—91), tvori glasbeni okvir prve polovice koncerta, komponirane na latinske tekste psalmov, rezponzorijev in antifon. Njegov »Ecce quomodo moritur iustus«, prežlahna posmrtnica, je zažarela v eterični sproščeni, v najodličnejši formi in izvedbi. Pevce in poslušalce je kar najgloblje prevzela »Molitev preroka Jeremije«, trd oreh za aktivni in pasivni del koncertnega občestva.

Duhovna pesem 16. stoletja je bila prikazana v petih primerih: Jutrnica, Pesem k sv. Duhu, Velikonočna, Božičnica, Oče naš, po napevih iz Trubarjeve pesmarice stilno prirejenih po prof. Matiji Tomcu, tvorila je okvir reformatorske duhovne pesmi in izpolnjevala drugo polovico koncertnega večera.

»Jutrnica«, po besedilu in napevu A. Bohoriča,

je dematerializirano, poduhovljeno klicanje, ki se pne v vsej iskrenosti in stiski iz grešne doline v odrešujoče nebo:

O Jesu Crist Bug nu zhlukiv,
Pèr Ozhu nash svest Besednik,
Vseh greshnikov si Odvetnik,
Vsiga svita Odreshenik;

Napev spominja na panonsko »Vóznico«, katero smo slišali na predzadnjem koncertu APZ, sorodstvo priča o povezanosti bitja in žitja naših davnih pradedov, čeprav krajjevo in časovno ločenih, priča hkrati, kako važno poslanstvo vrši APZ, ko nam odgrinja material, ki je bil doslej za Slovence nepoznan in mrtev. — »Oče naš« je pravcata himna, njeno besedilo daje sodobniku še prav posebno misliti, če navedem le del Očenaša:

Lubi Ozha obari nas,
Daj nam brumno Gosposzino,
Inu dobro Soseszino.

Akademski pevski zbor je skupina mladih ljudi na univerzi, ki se zavestno in požrtvovalno posveča nalogam, h katerim jih vodi njihov spiritus agens France Marolt s širokim znanjem, globoko kulturo in zavdanja vredno energijo, s slehernim koncertom postavljajoč mejnike v razsežni tradiciji vokalne kulture med Slovenci. APZ je v sedanji formaciji uravnotežen korpus, dobre pevske kulture, ki se očituje v posameznih pevcih in v skupnosti, s Francetom Maroltom stoji na čelu vseh naših zborov, po pomenu je med prvimi pri južnih Slovanih. Kadar bodo razmere ugod-

nejše, se bo nedvomno uvrstil med najodličnejše srednjeevropske zборе, kar naj izpriča svobodna tekma na koncertnih tleh izven naših meja.

Programna knjižica s pomembnim uvodom Fr. Marolta razkriva korenike duhovne pesmi v zasedranosti socialno-političnih, verskih in kulturnih razmer dobe. Marolt je popravil zmotno mnenje, da je Gallus Ribničan, doslej ni za to nikake dokumentarne opore, dokler ne odkrije čas virov, vemo samo, da je »Jacobus Handl, Gallus dictus, Carniolus 1550—91«. Življenjepisni oris našega Gallusa govori dovolj živo o pomenu tega duhovnega velikana za dobo, za Slovence in za zahodno kulturo. — Centralna oseba kranjskih reformatorjev, Primož Trubar, se je trudil, da ohrani preprosti ljudski spev živ v cerkvenem protestantskem petju, kakor nam pravi Marolt v uvodu. Zaradi tega je oskrbel slovensko besedilo, preprostemu človeku umljivo, in posegel s tem dejanjem odločilno v našo narodno kulturo, ko je še poprej izdal Abecednik in Katekizem. Če danes prihajajo redki glasovi, ki odrekajo pomembnost glede naše kulturne posesti, je to le ozkosrčno gledanje naše kulture vobče. Ali mar gotska cerkev, posejana s freskami, ni naša last? Ali je mar le naša materialna posest, ne da bi v vseh stoletjih postala naša kulturna dobrina, čeprav mnogokrat domače avtorstvo ne more biti dokumentarčno izpričano, ker je anonimnost bila v duhu srednjega veka. Marolt je ugotovil, da so naši reformatorji res da povzeli marsikaj od sodobnih čeških in nemških virov, le-ti zopet so črpali iz latinskih koralnih psalmov, vse pa je bilo splošna dobrina kulturne

je jugoslovenska cenzura svoje dni prepovedala ponatisk nekaterih Prešernovih protilirskih sonetov, da je jugoslovenska prosveta vrgla Cankarjeve sestavke prav zaradi poudarjanega slovenstva iz šolskih knjig. In če bi bili danes še živi, kdo dvomi, da bi bili internirali tam kje na jugu jugosloveni Prešerna zaradi odklanjanja bogmejtstva in uskokovstva. Cankarja pa zaradi smešenja jugoslovensko-ilirskega kolofoktarstva.

Jugosloveni take reči že znajo! Hlapček je zmeraj dober birič.

Razumemo vašo jezo in togoto, jugosloveni! Kakovost ni in ne more biti z vami. Trubar, Prešeren, Cankar — a na koga se morete sklicevati

Dr. I. Št.

Samouprave na platnu

III.

Uprava ali politična decentralizacija.

(Nadaljevanje.)

Navedeni sestavek je bil precej pozen odmev na številne uvodnike v »Jutru«, ki so se pečali s »samoupravami« v novembru 1955. V tistem, ki nosi »široki« naslov »širokih samouprav«, stoji prav čedno tam nekje v sredi to-le: »A ne le upravno, tudi legislativno

je treba decentralizirati. Saj vidimo vsak dan, da se neštevilna vprašanja ne dajo rešiti v enotnih zakonih za vso državo... okvirni zakoni so čisto mnogo boljše sredstvo za varovanje potrebnega unitarizma.

Resnici na ljubo moramo torej opozoriti, da je bil »Slovenčev« članek v zmoti, če je različnost svojega zrelišča od onega jutranjikov določil tako, da so JNS arji samo za upravno decentralizacijo.

Če smemo vzporediti obe zrelišči, potem nam gornji stavek v »Jutru« izda le dejstvo, da je razlikovanje med decentralizacijo in dekoncentracijo pri »Slovenčevem« članekarju navpično, pri »Jutrovem« pa nadstropno; nadalje da uporablja prvi izraz decentralizacija za porazdelitev zakonodajne oblasti na več enakopravnih političnih enot, izraz dekoncentracija pa za porazdelitev upravne oblasti na več upravnih enot, drugi pa uporablja decentralizacijo, ne glede ali gre za zakonodajno ali upravno, za porazdelitev državi sicer pridržanih poslov na nižje enote — banovine, dekoncentracijo pa porazdelitev državi sicer pridržanih poslov tudi na še nižje enote, v obeh primerih vse v zelo omejenem obsegu. Smiselno je decentralizacija pri prvem večjega, pri drugem pa dekoncentracija večjega pomena, oziroma daljnosežnejša.

Prej iz »Jutra« povzeti stavek nas seveda preseneča, saj nas seznanja z novo inačico razvedrilnih premišljevanj o »samoupravi«, ki smo jih smeli v tem glasilu jutranjikov zapaziti. In še priznati moramo, da je dotični uvodnikar razmeroma večje zlezal med Scilo in Karibdo, ki jo predstavlja to pot »decentralizacija legislative« in unitarizem. Z izpovedjo, da se nešteje vprašanj sploh ne da rešiti z unitarističnim zakonom (prosim: z enotnim zakonom za vso državo!), bi trda logika zahtevala še izpoved, da je sestav, ki sloni nujno na enotnih zakonih za vso državo, državi škodljiv, ovira koristnemu delovanju, nekakšen »sovražnik države št. 1«. Ali te izpovedi ne doživiš. Ladjo, s katero splove jutranji uvodnikar mimo nevarnih čer in obeh straneh, vam krsti z imenom »okvirni zakoni«. Le-ti, pravi v pomirjenje vsem, ki jim morebiti »okvir« vzbudi neprijetne spomine, bodo celo še boljše sredstvo za varovanje

vi? Na Vraza, ali Ilešiča, ali celo na Laha? O, seveda, imena — simboli! Simboli, ki vodijo navzdol. Ali ste se kdaj zamislili, ali ste sploh sposobni zamisliti se ob teh imenih — simbolih. Poskusite, da vidite lastno stoodstotno klavrnost, zaokroženo navzdol.

Razumemo: jeza je, če že ne v spoznanju, pa vsaj v občutku kakovostne razlike in razdalje. Zato pa čofotajte po blatu, da bi nas umazali. Pa ne pojde. Blato ne leti nikoli visoko in zmeraj pade nazaj — taki so fizikalni zakoni njegovi. Samo duh more neovirano navzgor.

In ko vam bo priletelo lastno blato nazaj v obraz, boste kvečjemu še bolj — krmežljavi!

potrebnega unitarizma, boljše sredstvo — očitno — kot ta potrební unitarizem sam. Omogočili bodo namreč porazdelitev zakonodaje na več manjših zakonodajnih središč, kajpada samo v obsegu tistega »okvira«, ki ga bo predvideval »okvirni zakon«.

Do tu ima zadeva precej prebavljivo zunanost; vprašati se ne smemo samo po tistem, kar je uvodnikar zamolčal, namreč: **Kdo in kje bo odločal o vprašanju, ali spada določeni predmet zakonodaje v enotni ali v okvirni zakon?**

Zato, da je zakonodajna tvarina lahko razdeljena med snov, ki je urejena z enotnimi zakoni, in med predmete, za katerih ureditev zadoščajo okvirni zakoni, je potrebno imeti neko konkretno merilo in tudi osebek, ki bo razdeljeval. Kajti če pravim: »To, kar spada v okvirni zakon, ne spada v enotni zakon«, še nisem povedal, katere stvari spadajo pod ureditev z okvirnimi zakoni, katere pa pod ureditev z enotnimi zakoni. Prav to bi pa moral pojasniti, če hočem zagovarjati ustanovo okvirnih zakonov, že zato, da bodo vsi vedeli, kaj si sploh predstavljam pod okvirnimi zakoni.

»Jutrov« uvodnikar molči o tem, razume se pa po sebi, da se šteje k unitaristom. Za pripadnika take smeri je pa seveda samo unitaristični parlament tisti osebek, ki bi odločal o vsakem podanem predmetu, ali je snov, ki spada v okvirni, ali snov, za katere ureditev je treba enotnega zakona. Kakor pa vemo izkustveno, dobiva unitaristični parlament razpravno hrano za sklepanje iz uradov poklicanih ministrov, torej od — unitaristične birokracije. In čim manj priložnosti ima isti parlament, da dejansko odločuje, tem bolj se

bo potrudil, da bo iz vsake malosti napravil kar najbolj važno stvar, nad katero naj se skrešejo politične iskre med različnimi skupinami v parlamentu. Kolikor parlament sam ne bi prišel na tako idejo, bo pa zato poskrbel s primerno injekcijo aparat, ki izdeluje zakonske načrte zaradi sklepanja. Po sposobnostih in sredstvih ali domislekih prekaša v zaprti sobi in na miru delujoči aparat čisto gotovo tak parlament, in nič naš ne sme presenetiti pogosti pojav, da se najprej zakon pripravi za ude parlamenta, preden spravi aparat v razpravo kak tak zakon, o katerem slutiti, da sicer ne bo prešel gladko; takoj po dodatku tistih prijetnosti pa naletavamo na poročila, da zgineta »nerazpoloženje« zoper tisti drugi zakon.

To nas prepričuje, da je upanje na praktično obstajanje okvirnih zakonov zelo rožnato, ker se ni nadejati, da bi se našla dobra volja za najdbo tvarine, za katere ureditev bo zadoščal okvirni zakon. (Sicer ne zanikamo verjetnosti, da ima »Jutrov« uvodnikar prakso v okvirnih zakonih, toda v popolnoma drugi smeri; namreč v zakonih, ki z enim stavkom prenašajo na upravno oblast pravice, ki pristajajo sicer zakonodajni!) Pri opisanem stanju ali pri takih pogojih tehnike dela je prav zelo mogoče, da ne bo spadalo pod »okvirno« pojmovanje niti vprašanje velikosti zamaskov v steklenicah, kaj šele vprašanje izdajanja šolskih zvezkov in učil. Zato verujemo, da utegnejo biti »okvirni zakoni« res še boljše sredstvo za varovanje potrebnega unitarizma, kot so to »enotni zakoni za vso državo«, kajti »okvirni zakoni« bodo prosti očitka, da ne znajo rešiti neštevilnih vprašanj. Oni bodo mamilo in uspavalno sredstvo, ki naj omogoči uvedbo zgolj gibkega unitarizma, ker se togi pač ne da več pohvaliti, pri unitarizmu bo pa le ostalo.

Kakor smo videli, ni z »okvirnimi zakoni« nič. Ko sem pred kratkim vprašal precej znanega socialnega teoretika, kdo bo razsojal, kaj spada v okvirne zakone, kaj pa ne, namreč pri nas, mi ni vedel odgovoriti. Mi smo pa mišljenja, da bo v okviru »okvirnih zakonov« cvetela »najširša samouprava« z besedo enih, »politična decentralizacija« pa z besedo drugih prav tako revno, kot živita danes, ko jih sploh ni. In že zdaj si lahko zamislimo komično sliko, ko bodo take »samouprave« reševale pod že znameniti okvir spadajoča vprašanja »v obrokih in različno, kakor pač zahtevajo posebne prilike posameznega področja« (tako piše »Jutrov« uvodnikar v istem članku), ko bomo imeli tako rekoč »samouprave na obroke«.

(Dalje prihodnjič)

„Samospoznanje“

Pod tem naslovom je izšel v letošnji 1. številki revije jugoslovenskega naprednega akad. starešinstva »Misel in delo« članek, v katerem se ugotavlja, da slovenska inteligenca ne more najti prave poti v nacionalnih in kulturnih vprašanjih.

»Misel in delo« modruje, da sta med razumniki pri nas pred vsem dva »tipa«, tisti, ki je zašel v odpadništvo in pozna samo svoje osebne koristi, in pa tip »gorkega čustva«, ki se naslaja ob primerjavi slovenske kulture z Atenami in Firenci. Ta »tip«, ki ga bodo po »Misli in delu« resnične razmere strahovito iztrezile, so, kot vse kaže, »slovenoborci«. Tretji »tip«, ki je pa po »Misli in delu« najbolj potreben je pa tisti, ki gleda svet tak, kakršen je, in je daleč proč od odpadništva

in nemčurstva in prav tako daleč od jalovega, zagrenjenega slovenskega mučeništva.

Čudno je, da je začelo celo glasilu jugoslovenskega naprednega starešinstva pisati o odpadnikih, ki jih najde na prečuden način samo med nemčurji, med tistimi, ki niso nemčurji, pa niso le zapustili slovenstva, ampak ga hoteli naravnost izbrisati iz obličja zemlje, pa jih ne najde. Mislimo pa, da se ne motimo, če trdimo, da je tisti »tip«, ki je po »Misli in delu« najbolj potreben in ki gleda svet kakršen je, prav tisti »tip«, ki upošteva »praktične razmere« in ki je slovenstvu povzročil že toliko gorja in je barantal s slovensko usodo. In hoče menda še v prihodnosti barantati! Zato mu je zoprno »jalovo, zagrenjeno

Evrope in ne le Nemcev. Podobno je že zdavnaj ovrženo zmotno mnenje, da je n. pr. gotika po svojem stilu nemška umetnost. Ob duhovni pesmi 16. stoletja pa postaja vprašanje stolice za zgodovino glasbe s seminarjem vse bolj živo, v zvezi z Glasbeno akademijo more le ona reševati strokovno stilno-analitične probleme, oprta na zbiranje materiala v Folklornem inštitutu, opremljena z znanstvenim aparatom, podobno kot je stolica za umetnostno zgodovino, osnovana po Cankarju, čigar delo je v naši kulturi plodonosno in čedalje bolj oplajajoče.

Omeniti je vredno še prevod Gallusovih latinskih tekstov, katerega je oskrbel Anton Sovrè z njemu lastnim posluhom za oba jezika.

Naša kritika ne more pošteno in pravično oceniti dela Franceta Marolta in njegovega zbora, dela glasbenikov, ki prirejajo po stilnih vidikih kompozicije za APZ (Tomc, Marolt, Ukmar), ako se bliža temu naporu naporu le z merilom subjektivne estetike. A. S.

Iz Masarykovih spominov

(Nadaljevanje.)

Vojne nisem pojmoval — ni mi treba tega več ponavljati — kot vojno Nemcev in Slovanov, čeprav je bilo avstrijsko sovrašтво do Srbije pretveza in deloma tudi vzrok vojne. To, da so Bethmann-Hollweg in cesar Viljem kakor tudi Dunaj in Budimpešta dolžili Ruse in panslavizem, da so krivi vojne, me je sililo k previdnosti, da ne sprej-

mem te nemške teorije; glasovi nemških profesorjev (Lamprecht, Gothein i. dr.) mi je niso mogli dokazati. Meni je vojna pomenila več. V historični perspektivi se mi je pangermanski imperializem zdel nadaljevanje starega in dolgotrajnega rimsko-grškega antagonizma, antagonizma med Zahodom in Vzhodom, med Evropo in Azijo, pozneje med Rimom in Bizancem; ne le narodnostnega, pač pa tudi kulturnega antagonizma. Pangermanizem in njegov Berlin-Bagdad sta dala podedovanemu rimskemu imperiju ozki nacionalni in naravnost šovinistični značaj; obe cesarstvi, nemško in avstrijsko, ki sta vznikli iz srednjeveškega rimskega imperija, sta se združili, da podjarmita stari svet. Nasproti si niso stali le Nemci in Slovani, pač pa Nemci in Zahod, nemška kultura in zahodna, Zahod, ki je obsegal tudi Ameriko. Na nemški strani so stali Madžari in Turki (Bolgari niso toliko pomenili), in Nemcem je šlo za podjarmljenje Evrope, Azije, starega sveta; temu se je uprl ostali svet in prvič je Novi svet — Amerika — pomagal nenemški Evropi odbiti nemški napad. Spočetka je bila Amerika sicer nevtralna, ali njene simpatije so bile na strani Francije in Zaveznikov, in takoj jim je tudi pomagala z dovozom surovin in orožja. Česar spočetka ni bilo mogoče vedeti — Amerika je sama slednjič posegla v vojno in je precej pripomogla k odločitvi. Združitev vseh narodov pod vodstvom Zahoda dokazuje, da vojna ni imela le narodnostnega značaja — šlo je za prvi veličastni poskus enotne organizacije vsega sveta in ljudstev. Narodnostni spori so bili podrejeni kulturni ideji in so ji služili. Seveda so se interesi razno-

lično križali. Svoje nazore o vsem tem sem razložil v »Novi Evropi«. Tu jih ne bom ponavljal.

Naše mesto je bilo na podstavi vse naše zgodovine na protinemški strani. Ko sem analiziral evropski položaj in ocenjeval verjetni razvoj vojne, sem se odločil za aktivni boj proti Avstriji in sem pričakoval, da bodo zavezniki zmagali in da nam naša odločitev za Zaveznike prinese svobodo.

Odločitev mi ni bila lahka; čutil in vedel sem, da gre za usodno odločitev, toda jasno mi je bilo, da v tej veliki dobi ne smemo ostati pasivni; tudi najboljšo pravico morajo braniti aktivni ljudje, ako nočejo, da ostane na papirju. Če se ne moremo postaviti Avstriji po robu doma, moramo to storiti onstran meja. Tam bo poglobljena naloga, pridobivati za nas in za naš narodni program simpatije, stopiti v stik s politikami, državami in vladami zavezniških držav, organizirati enotno ravnanje vseh naših kolonij in glavno, zorganizirati iz ujetnikov vojsko. Na ta vojaški program sem pomisljal od vsega početka, kakor dokazuje prvo poročilo, ki ga je gospod Voska prinesel v London. Odkar so se začeli boji v Galiciji (od 10. avgusta), so Rusi ujeli pomembno število avstrijskih vojakov; računam sem, da do srede septembra vsaj 80.000 mož. Že od teh, sem cenil, je najmanj 12.000 do 15.000 Čehov, ki bi jih bilo mogoče pridobiti za Družino; in število ujetnikov je neprestano rastlo in s tem tudi število naših bodočih vojakov. Načrt, formirati zunaj vojsko, je bil vrh tega tako naravnega, da so ga začele naše kolonije povsod sponzati izvajati.

Slednjič je bilo potrebno, da bi bilo vodstvo v zamejstvu v zvezi z domom; samo po sebi pa je

slovensko mučeništvo, ki ni samo »tip gorkega čustva«, kakor trdi »Misel in delo«, ampak tudi hladnega razuma, pokončnega značaja in moške volje in odločnosti.

Zaradi tega je trditev, da slovenska inteligenca t. j. razumništvo ne more najti prave poti v nacionalnih in kulturnih vprašanjih, naravnost grozna. Kdor očita resničnemu razumništvu kakoga naroda, da v osnovnih vprašanjih narodnega življenja nima jasnih ciljev in tava kot mesečniki po strehi, je odrekel narodu sploh vsak razum in spoznanje.

Slovensko razumništvo — ne pa jugosloveni, ki jih je šteti, čeprav hodijo okoli v salonskih oblekah in se vozijo v avtomobilih, komaj med politeligenco — gre že vsaj od Prešernovih časov po poti, ki jo je pokazal France Prešeren v »nacionalnih« (pravilno: narodnih) in kulturnih vprašanjih, ko je zapisal: »Stanko Slovenec uskok. Vraz si narobe Katón. Po ti čisto in samo-slovenski poti hodijo vsi tisti ljudje, ki so res Slovenci po notranjem prepričanju in res razumniki po izobrazbi. Gredo v slovensko smer taki, ki so katoliškega naziranja in taki, ki ne pripoznajo katoliškega modroslovnega sestava. Ne gredo pa po ti poti »napredni« jugosloveni. Sta današnji dan pri nas ravno dve vrsti: slovensko razumništvo in zoperslovensko polrazumništvo, tako imenovani jugosloveni.

Če misli »Misel in delo« v sestavku »Samospoznanje« to polrazumništvo, ki ga je zaredila jugoslovenska žurnalna in pohlep, po oblasti in denarju — potem ima prav, da ti ljudje ne vedo prave poti ne v narodnih ne v kulturnih vprašanjih. Ti ljudje, ki pa ne spadajo med slovensko razumništvo, si ne upajo pripoznati, da so svobodomiselnici, ampak pravijo, da so »napredni«, hoteč s tem menda podčrtati, da sicer ne pristajajo na katoliški filozofski sestav, pa vendar večinoma hodijo v cerkve. Samo v ti čudni nedoslednosti more obstajati takoiimenovana »naprednost«, kajti v gospodarskih, socialnih in posebno v političnih stvarih so bili ti ljudje vedno pravi nazadnjaki. Polomi njihovih gospodarskih podjetij, njihovo samodopadajenje kot »boljši« družabni sloj in njihov vzor — absolutistična policijska država so jasni dokazi za to.

Po vsej krivici pa se ti ljudje imenujejo same sebe inteligente. Nezrelost in zmedenost, s katero gledajo naša narodna vprašanja, jim odvzema vsakršno pravico, da bi se tako imenovali; njihovo pravilno ime je polizobraženstvo. Po lastnem spoznanju in priznanju tavajo brez smeri, brez poti, kot v temi. Brezglava politika in »ideologija« njih voditeljev jih je pripeljala v zagaio. Slepo so verjeli in z nasiljem vbijali ljudem v glavo, da so Srbi, Hrvati in Slovenci »ena enotna, integralna jugoslovenska nacija«. Videli so pa 1. da je jugoslovenstvo le druga beseda za centralizem, ki je Sloveniji odvil vsa finančna sredstva in jo pahnil v siromaštvo, 2. da Hrvati in ogromna večina Slovencev jugoslovenstva ne priznava, da je torej jugoslovenstvo ali velesrstvo ali pa le prazna publicia, 3. da v Srbiji obstoji cela vrsta ustanov in organizacij, ki se imenujejo srbske, ne pa jugoslovenske, 4. da gredo finančna sredstva skoraj izključno v druge dele države, in da se tu neha vsakršno »narodno edinstvo«.

Ti »inteligenti« pa se sedaj s strahom počasi zavedajo, kam so spravili Slovenijo s svojo jugoslovensko politiko. Priznati morajo, da brez denarja ni napredka v kulturi in civilizaciji, spoznati pa morajo tudi, da so prav oni pomagali privesiti Slovenijo tja, da z lastnim denarjem mi Slovenci ne smemo razpolagati. Ali morejo povrniti Sloveniji milijarde, ki jih je izgubila zaradi njih grehov?

sledilo, da je gola eksistenca organiziranega upora v zamejstvu vzpodbujajoče vplivala na domačo politiko. Seveda jo je mogla oteževati in terjati žrtve — toda svoboda in samostojnost se ne da pridobiti brez žrtev.

Ni mi treba še izrecno povedati, da se mi je pri vsem preudarjanju in odločanju za boj zoper Avstro-Ogrsko v globini duše oglašalo vprašanje: ali smo za boj zares zreli in ali smo zreli za svobodo, za upravo in ohranitev samostojne države, sestavljene iz čeških dežel in Slovaške z znatnimi narodnostnimi manjšinami? Ali imamo dovolj politično toliko dozorelih ljudi, da bodo pojmlili pravi smisel vojne in naloge naroda v njej? Ali bomo razumeli svetovno zgodovinski dogodek? Ali bomo znali delati, zopet kedaj resnično delati. Ali bomo popravili, kar smo zagrešili z Belo goro, in popolnoma? Ali bomo premagali v sebi Avstrijo in njeno stoletno vzgojo? »Tudi jaz verjamem Bogu, da se, ko minejo viharji jeze, oblast nad Tvojimi stvarmi zopet k Tebi povrne, o ljudstvo češko!«

Pred svojih odhodom sem skiciral za drja Beneša in njegove zaupnike načrt za protiaustrijsko delo doma: mislil sem na glavne možnosti vojne in podrobno določil, kaj bi se v tem ali onem primeru moralo storiti doma; v razgovoru z drjem Benešem v Švici in z dopisi sem načrt dopolnjeval. V vsaki vojni — in revolucija je tudi vojna — ne gre toliko za odločnost in hrabrost, pač pa za premišljen načrt, za organizacijo vseh sil in za enotno vodstvo. (Dalje prihodnji)

Tu je duševni razkroj in razdvojenost pri tem polrazumništvu. Vest se vzbujaja vsaj nekaterim izmed njih. Mogoče postajajo treznejši. Iz omotice pa še zmeraj »ne morejo najti prave poti v nacionalnih in kulturnih vprašanjih«. Nekateri je gotovo ne bodo našli nikoli.

Tisti, ki so bili zapeljani in so se jim in se jim bodo še oči odprle, pa bodo lahko našli pot v slovensko skupnost. Seveda pa morajo podati dokaze, da so se v resnici spreobrili, ker volkovi v ovčji koži ne morejo imeti prostora med tistimi, ki so zaradi njih trpeli. Za njih vodnike in tiste, ki so namenoma grešili, pa ne more biti odpuščanja. Ti naj ostanejo tam, kamor so se sami postavili — zunaj slovenskega občestva za vekomaj.

»Samospoznanje« pa ljudem, ki so povzročili centralizem in z njim toliko ljudskega gorja, ne bo škodovalo, če bo resnično in pravo.

Pravi Slovenci pa so že zdavnaj spoznali sebe in svojo stisko, seveda pa tudi svoje notranje nasprotnike. ek.

Zdravstvo v Sloveniji

Iz govora dr. A. Breclja v banovinskem svetu. — Konec.

3. Glede banovinskih bolnic, ki sem jih lani posamič opisal in njihove potrebe orisal, je treba priznati razveseljiv napredek. Mariborska bolnica že dobiva nov paviljon, celjska nadzidek nad porodnišnico, ptujski je zagotovljen potreben prizidek, tudi oni v Murski Soboti je namenjena zasilna izboljšava. Umevno je, da se v tej dobi od lani ni moglo še premakniti vprašanje o zgradbi nove bolnice v Murski Soboti z mrtve točke, a zadeva je v zdravstvenem, splošno kulturnem, narodnem in državnem pogledu kričeča.

Občinska bolnica v Krškem, odlična po zdravniški oskrbi, a zelo izrabljena v opremi, je godna, da preide v banovinsko last in upravo.

Ker je naše podeželje na nekdanj kranjskem ozemlju zelo pičlo oskrbljeno z bolnicami, sem lani sprožil in poudaril misel, ki sem jo imel že kot odbornik ljubljanske oblastne samouprave, da se na tem ozemlju morajo zgraditi tri bolnice, v radovljiskem in kočevskem in manjša kje v logaškem okraju. To potrebo iznova ugotavljam v prospeh v zdravstvenem pogledu tako zanemarjenih okrajev in zaradi razbremenitve ljubljanske bolnišnice.

Banska uprava zasluži priznanje glede svojih zdravstvenih ustanov tem bolj, ker jo državna uprava samo ovira pri tem delu, razen tega pa še ne spolnjuje svojih obveznosti. Ob lanskem mojem poročilu je dolgovala država banovinskim bolnicam okroglo 5 milijonov dinarjev in sicer na prispevkih, določenih v državnih zakonih. Vse leto ni odplačala država nič, pač pa je narastel njen dolg v tem preračunskem letu za nova dva milijona, torej na sedem milijonov! To so dejstva, ki jih vemo iz ekspozicije g. bana in poročila banovinskega načelnika za ta oddelek. Kako naj označimo to ravnanje z našo banovinsko upravo, ki upravlja okrnjeno našo domovino Slovenijo,

š srednjeevropskim izrazom, ki bi ga umeli tudi na Balkanu?

Glede banovinskih zdravilišč, ki je prav za prav samo zdravilišče za bolnike in pljučih na Golniku in obel kopališč v Rogoški Slatini in Dobri, je poročilo banovinske uprave ugodno. Dobro so tiste ženske, ki se o njih najmanj govori, kar velja tudi za javne ustanove.

4. Oskrba umobolnih je po zakonih v državni upravi. Letošnje leto pomeni v tem pogledu izboljšanje. Dozidan je v umobolnici na Studencu nov paviljon za zdravljenje moških bolnikov, kjer bo omogočeno tudi zdravljenje, ne samo zasilna internacija, podobna ječi. Važen napredek se mi zdi tudi premestitev opazovalnice iz splošne bolnice v Ljubljani k oddelku umobolnice na Kodeljevem, kar je nameravala že oblastna samouprava. Oskrba umobolnih s tem dejanskim napredkom se davno ni zadovoljivo rešena, ko se je povzpela v znosno stanje, da niso več potrebna nasilna sredstva za zavarovanje takih nesrečnikov.

V tej zvezi sem lani predlagal javno skrbstvo alkoholikov v posebnem zavetišču — ali zdravilišču zanje in zdravljenje po disperanzijah. Ta predlog ponavljam z dodatkom, da banovinska uprava ustanovi pri zdravstvenem oddelku poseben referat za protialkoholno akcijo. Nobena druga bolezen ali nadloga ne povzroča toliko škode v zdravstvenem, gospodarskem, prosvetnem in gospodarskem pogledu kakor alkoholizem, zaprtost naših ljudi, kar smo slišali v uradnih poročilih in razpravah tega zasedanja banovinskega sveta.

5. Ostaja nam še glavna in najbolj kočljiva točka našega zdravstva, splošna bolnica in ženska bolnica s porodnišnico v Ljubljani, ki sta obe v državni upravi. Lani sem o obeh poročal, da sta v neznosnem, letos pristavljam, da naravnost v obupnem stanju. Oskrbeni dnevi naraščajo vsako leto, vsako leto se krejijo v državnem preračunu dovoljeni vzdrževalni zneski. Tako je bilo leta 1951/52 okroglo 280.000 oskrbnih dni s preračunskim kritjem okroglo 15 milijonov dinarjev in dnevne oskrbnine nad 46 dinarjev. Za leto 1955/56 znašajo te postavke nad 510.000 oskrbnih dni, preračunskega kritja 11 in pol milijona dinarjev in manj ko 54 dinarjev dnevne preskrbnine. Navzlic strahotnemu pritrgovanju v hrani in zdravilnih pripomočkih nima splošna bolnica nikakršnega kritja za letošnje tri preračunske mesece, nedostaja ji dva in pol milijona dinarjev. Kako še živetari, je neumevno, vidno pa je, da je izčrpala vso svojo opremo glede posteljnine, instrumentov, kuhinjskih in drugih pripomočkov do skrajnosti. Lani se je postavil dozidek za kirurgijo v surovem stanju in sicer iz denarja, ki je bil namenjen za nujno potrebni kotel osrednje kurjave. Vsak dan se utegne dogoditi, da počti zastareli in dejansko neuporabni kotel in bolnica ostane brez kurjave.

Spričo teh in drugih dejstev prosim g. bana, naj sporoči na pristojnih mestih, da smo z državno zdravstveno upravo popolnoma nezadovoljni in zahtevamo tudi v zdravstvenem pogledu samoupravo, ki je brez gospodarske in finančne samostojnosti nemogoča.

Opazovalec

† Dr. Janko Kersnik

Ponoči 25. svečana tega leta je umrl v Ljubljani sin velikega slovenskega pripovednika Janka Kersnika, dr. Janko Kersnik, ravnatelj »Kmetške posojilnice za ljubljansko okolico«. Rojen je bil l. 1881 na Brdu pri Lukovici. V mladosti je tudi pisal leposlovne stvari (listke) in književna poročila v dnevnem časopisju. Vse življenje se je pa živo zanimal za slovenske kulturne zadeve, čeprav je bilo gospodarstvo njegov poklic. Če je šlo za slovensko kulturno stvar, se je brez prigrvarjanja zavzel zanjo, če je le mogel, in ni obešal svojega imena na veliki zvon, kakor to delajo dostikrat pri nas. Bil je po prepričanju slovenski človek. Ker je bil pa mehkega srca, ni zavračal nekkih ljudi. Kmalu po koncu svetovne vojne je

Vsakovrstno damsko in moško svileno ter volнено

PERILO

bogata zaloga **žepnih robcev**, nogavice, rokavice, modno blago, **turistovske potrebščine** po najnižjih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

bila nevarnost, da pride ljubljanski »Narodni dom« na dražbo ali pa da ga prodajo pod roko. Takrat je dr. Janko Kersnik, ki je bil odbornik društva »Narodni dom« do smrti, izposloval posojilo pri svojem zavodu in preprečil prodajo »Narodnega doma«. Leta 1925, ko se je bil hud boj za ljubljanski »Narodni dom« in je šlo za to, da pride vanj »Narodna galerija« in se tako ustvari vrhovni slovenski umetnostni zavod, je dr. Janko Kersnik z vso močjo in z vsem vplivom nastopil za to, da je zmagala »Narodna galerija« nad »Sokolom«, ki si je popolnoma neupravičeno lastil pravico do »Narodnega doma« in čeprav so nekateri njegovi prijatelji bili zoper »Narodno galerijo« in slovensko »Akademijo znanosti«, ki so jo takrat začeli ustanavljati, pa še danes zaradi razmer ni ustanovljena. Dr. Janko Kersnik je tudi izposloval, da je njegov zavod med prvimi ustanovitelj »Sklada za Narodno galerijo in slovensko Akademijo znanosti« z zneskom 100.000 Din.

Dr. Janko Kersnik je bil prav od ustanovitve prijatelj našega tednika »Slovenije«. Naj bo ohranjen med nami njegov spomin. Počiva naj v miru v slovenski zemlji!

Protesti oblikujočih umetnikov

Prejšnje dravobansko »Društvo likovnih umetnikov dravske banovine« v Ljubljani, potem ko je potegnil malo drugačen veter, imenovano »Društvo slovenskih likovnih umetnikov«, je menda našlo slovensko prepričanje, posebno ko je protestiralo v Belgradu, da ni noben Slovenec povabljen za dekorativno ureditev prostorov za umetnostno razstavo, ki jo hoče prirediti belgrajska vlada na letošnji svetovni razstavi v Parizu. To društvo je sklenilo tudi protest zaradi tega, ker je trojica Kašanin, Rosandić in Miljunović v Belgradu povabila le samo nekatere znane obli-

Ali ste poravnali naročnino?

kujoče slovenske, hrvaške in srbske umetnike, da se udeležijo umetnostne razstave v Parizu. V sedaj prekrščenem prej dravobanskem društvu likovnih umetnikov je pa kot v času dravobanstva predsednik še zmeraj G. A. Kos kot je bil prej, odbornik pa še zmeraj celo Saša Šantel, ki je pisal v ljubljanskem »Jutru«, da je »Slovenija historičen zvok«. Zdi se pa, da to društvo še ni našlo celega slovenskega prepričanja, ker do danes še ni protestiralo tudi zoper to, da na pariški umetnostni razstavi, ki jo ureja zgoraj imenovana trojica iz Beograda, ni določen samostojen slovenski oddelek za slovensko oblikujočo umetnost, ki je vendar nekaj drugega kot hrvaška ali pa srbska. Le samostojen slovenski oddelek na pariški svetovni razstavi bi imel za slovenstvo pomen.

60letnica slovenskega kulturnega delavca

Dne 26. svečana t. l. je obhajal šef-primarij dr. Fran Derganc šestdesetletnico rojstva. Dr. Fran Derganc je tih pa vztrajen ustvarjalec slovenskih kulturnih dobrin. Ne le, da je, ko je bil še predstojnik kirurškega oddelka ljubljanske bolnišnice, storil veliko praktičnega za zdravstvo, je napisal tudi celo vrsto medicinskih razprav v slovenskih listih, pa tudi v nemških strokovnih časopisih. Je pa priobčil še, ko je bil v gimnaziji, že leta 1896 prve lirčne pesmi v »Ljubljanskem Zvonu« ter je zbudil z njimi splošno zanimanje; leposlovna žila mu pa še do danes ni odrekla. Pisal je že pred več ko 30 leti modroslovne razprave. Njegovo življenjsko delo, ki je plod 40 letnega razmišljanja in razglabljanja, je pa veliko modroslovno delo »Svetozor«, ki ga je izdal lansko leto. Dr. Derganc, ki je tudi delaven odbornik slovenskega »Filozofskega društva«, svojega dosedanjega življenja ni zapravljal, ampak je z vsestranskim, tihim leposlovnim in predvsem znanstvenim delom nesebično pomagal zidati slovensko kulturno stavbo.

Jugosloveni in javne dajatve

Samoupravna davčna bremena resno ogražajo naše gospodarstvo, zatrjuje »Jutro« in navaja številke, da je Slovenija v vsej Jugoslaviji najbolj obremenjena s samoupravnimi davki.

Da smo najbolj obremenjeni, to je res in to smo mi že nekajkrat povedali. Povedali smo tudi, zakaj smo najbolj obremenjeni: ker mora Slovenija skrbeti in plačevati za stvari, za katere drugod skrbi država in ker mora poleg splošnih dajatev tudi še s posebnimi prispevati za vzdrževanje samouprav v južnih banovinah.

In še nekaj smo povedali, o čemer pa »Jutro« ne zine. Da bi bila namreč naša samoupravna bremena — nekaj nad 100 milijonov — lahka in znosna, komaj občutna, tisti hip, ko bi plačevali javne dajatve v isti višini, kakor jih plačujejo južne banovine; to se pravi isti hip, ko bi ostalo pri nas doma tistih 650 milijonov, ki jih plačujemo nad svoje potrebe in tudi nad svojo moč zaradi unitaristične davčne zakonodaje. Ne zine pa »Jutro« zato o tem besede, ker so prav njegovi ljudje tako zakonodajo uvedli, zmeraj zanjo

glasovali in jo zmeraj tudi zagovarjali. Kajti ko je šlo za brezprimerno krivično obremenitev Slovenije, ki so jo začeli jugoslovenski režimi, ni našlo besede obsodbe, k večjemu malo neresnega vzdihovanja, kljub temu, da je bila ta obremenitev samo glede zneska, ki presega naše potrebe, šestkrat večja, kakor naša samoupravna in kljub temu, da je ta obremenitev pomenila stalen odtok denarja iz Slovenije, medtem ko samoupravne dajatve ostajajo doma in se v tej ali drugi obliki vračajo v naše gospodarstvo.

Mali zapiski

Prepovedan list.

Državno pravdnništvo v Ljubljani je prepovedalo širiti in prodajati št. 5. lista »Naš kovinar«.

Zmanjšava izdatkov za slovensko apelacijsko sodišče.

Finančni minister Dušan Letica, člen JRZ, je predložil skupščini 1. t. m. nekatere dostavke k letošnjemu državnemu preračunu. V teh predlaga, da se povečajo izdatki za belgrajsko apelacijsko sodišče za 400.000 dinarjev, da pa se zmanjšajo za apelacijsko sodišče v Ljubljani za 254.000 Din. Tudi za apelacijsko sodišče v Zagrebu se bodo izdatki zmanjšali, vendar pa le za 226.000 dinarjev, torej za manj, kakor v Ljubljani. S temi zmanjšanimi izdatki za Ljubljano in Zagreb bo popolnoma krit večji izdatek za Beograd, in še nekaj bo ostalo za kake druge večje izdatke v Beogradu.

Ni stvarne potrebe.

Dne 27. februarja letos je povedal minister za socialno politiko v skupščini, da bo vlada tedaj uveljavila nove politične zakone, za katere bo dobila dovoljenje to leto, kadar se ji bo zdelo, da je najugodnejši politični položaj in kadar se bo občutila stvarna potreba za te zakone.

Politični zakoni so namreč svoboda tiska, zborovanja in volitev.

Za te zakone je imela vlada od skupščine že lansko leto pooblastilo. Ker pa ni čutila stvarne potrebe zanje, jih ni uveljavila.

Povezanost nacionalizma in terorizma.

V skupščini je izjavil minister za notranje stvari dr. Korošec, da je gibanje teroristov v zamejstvu zadnje čase precej oslabilo in sicer zaradi tega, ker so se razmere v naši državi uredile. To dejstvo sovisnosti med močjo terorizma in urejenimi razmerami je na vsak način zelo očitno. Iz njega pa sledi še prvič, da bi terorizma sploh nikoli ne bilo, če bi bile razmere v naši državi ob njegovem nastanku urejene tako, kakor to zahteva ljudstvo, namreč proticentralistično, in da bi niti nastati ne bil mogel, če bi ne bilo prišlo nad našo državo prekletstvo nacionalnega centralizma. Nacionalizem je torej zakrivil tudi terorizem. Drugič pa izhaja iz prav tega dejstva tudi, da bo terorizem sploh popolnoma izginil šele, ko bodo razmere popolnoma urejene, to se pravi, ko bo ljudstvo svobodno odločalo o svoji usodi in likvidiralo vse unitaristično nacionalstvo.

Narod, pleme, narod, pleme...

Glede na narodnoedinstvene govore po Jevtičevi milosti voljenih jugoslovenskih poslancev piše »Hrvatski dnevnik«:

»Danes ne govori nihče več o »Dušanovem carstvu«, ali zato govore razni Mijovići, Rafajlovići, Rašovići in kdo bi vse našteval imena teh členov »skupščine«, o »narodni enotnosti«. Medtem ko Hrvatje stalno trdijo, da so narod, in medtem ko vodijo svoj narodni boj, se prizadeva ta gospoda dokazovati, da Hrvatje niso narod, ampak da so del nekega posebnega naroda. Vsa ta gospoda, kadar govori o »narodni enotnosti«, kaže z vsako svojo besedo, da misel narodne enotnosti ne izvira iz njihove duše, da ni sestavni del njihove duhovnosti, ampak da je zanje to zgolj politični obrazec in sredstvo za doseg določenih ciljev prav tako, kakor njihova lažniva demokracija in surova avtokracija. Nimajo svoje misli vodnice, s katero bi mogli javno nastopati. Zato so prijeli za jugoslovensko misel, ki jo nategujejo in raztegjujejo, pri čemer zapuščajo vtisk velike miselne puščave.«

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

NOVA ZALOŽBA V LJUBLJANI R. Z. Z O. Z. KONGRESNI TRG

Priporoča

Ivana Cankarja zbrane spise

20 zvezkov z uvodi in opombami iz Cankarja

Ti spisi niso samo naš najboljši narodni tekst, ampak so najpogumnejša izpoved slovenskega duha

Iz lastne založbe se še posebej priporočajo: F. S. Finžgarjevi zbrani spisi (8 zvezkov); Fr. Stelè, Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih; Stanko Vurnik, Uvod v glasbo; Jak. Kelemina, Literarna veda.

Poseben oddelek za pisarniške potrebščine

Sava Radič-Mirt:

Črtomirjeva vrnitev

Načrt za filmsko tragedijo v treh dejanjih. — Dalje. (Vse pravice pridržane)

2. nastop.

(Po stopnicah izpod sobe priplezata Vihing in Rihbald.)

Vihing (nestrpno): Abumašar, kaj pravijo zvezde? Kako dolgočasna je tvoja astrologija!

Rihbald: Res, dolgočasna, a še bolj neumna!

Abumašar: Bog usmiljeni in milosrčni, kaka hudournika! Gospodje, samo trenutek strpljivosti, kratek, prav kratek trenutek. (Sede k mizi.)

Vihing: Slabo znamenje, kadar se delo tako obotavlja in vleče. Kakor polž leze po nebeški lestvici.

Rihbald: Seveda, ti bi frčal kakor netopir med zvezdami.

Abumašar (vstane dostojanstveno in mrko): Hvala Bogu, gospodu sveta, blagoslov in blagor gospodu božjih poslancev! Delo je končano. (Vstopi pred astrološki načrt in razlaga.) Nebo se deli na dvanajst hiš, božjih znamenj, ki jih obiskujejo planeti, popotniki božji. Planet ob uri rojstva je horoskop ali genij rojstva. Ali zvezda horoskopa samega ne odločuje. Vsa moč prihaja iz sodelovanja, iz konstelacije vseh planetov. Tvoj rojstni genij, vojvodska visokost, je sam vladar bogov, Jupiter, a zasleduje ga z zanko njegov stari sovražnik, lastni oči Saturn. Jupiter, tvoj horoskop se nahaja letos v opoziciji z zločestim Saturnom, ki je požrl vse svoje otroke. Samo Jupiterja je rešila mati Rea in ga izročila v rejo kozi Amaltei in čebelam. Kakor kamen leži od tistega časa Jupiter v želodcu svojega očeta. Vojvoda Arnulf,

konstelacija tvojega horoskopa je najnesrečnejša med vsemi konstelacijami. Za letos ti svetujem, da ne začneš nobenega bojnega podjetja, nobene vojne. Sicer pogubi Saturn tebe in tvoj rod.

Arnulf (sede malodušno na stol): Nemogoče! Zvezda karoliškega rodu je doslej sijala vedno v sreči. Nemogoče, Abumašar, ti si se zmotil v računu.

Vihing (samozavestno proti Rihbald): Diplomatski horoskop moje krvi in slutnje je nezmotljiv. Ali nisem rekel? Položaj za Franke je skrajno neugoden. Združeno slovansko zobovje nas stre in zdrobi kakor laški oreh. Edina rešitev: odložiti vojno s Slovani. Sicer pa, vojvodska visokost, Abumašarjevo napoved lahko takoj overimo in preizkusimo. Abumašar je tudi mogočen čarovnik in mag. Pokorni so mu vsi duhovi. Naj pokliče na odgovor oba duha, Jupitra in Saturna. Sama naj potrdita ali ovržeta račun konstelacije.

Abumašar: Prav rad, gospodje. Potrebujem samo posrednika, da ga uspm v magično spanje. Iz telesa mu izženem lastno dušo, da se vseli vanj poklicani duh in ga obsede. Kdo izmed gospodov je pripravljen?

Vihing (se zlohотно zareži): Rihbald, ali ti nisem rekel, da boš še nocoj plesal po magični piščali?

Abumašar (ga z očmi srepa in magično motri): No, gospod pater, saj ne bo nič hudega. Kar sedite v ta mehki, široki stol in takoj boste zadremali.

Rihbald (se brani): Moj Bog, te oči, ta omotljivi pogled. Noge so mi težke kakor svinec, utrujene, kakor zvezane (Omahne v stol, Abumašar pristopi, ga začne gladiti po čelu in mrmrati skrivnostne besede): Glejte, gospodje, že ga je objel

magični spanec. (Rihbald zaspi in začne smrčati. Abumašar zakrili s širokimi rokavi okoli njega. Z brzoročno spretnostjo mu natakne Jupitrovo krinko in potisne kljukasto streljo v roko.)

Abumašar: Pridi, Jupiter, pridi, prevzvišeni vladar Olimpa in bogov. Blagovoli se za trenutek preseliti v ječo tega nevrednega telesa. (Pristopi k alkimističnemu ognjišču in povzroči močno blikskanje in grmenje.)

Jupiter-Rihbald (vstane): Kaj budališ in slepariš, Abumašar? Ali še ne veš, da je moja zvesta služabnica, grška filozofija, že razkrinkala vso orientalsko magijo in malikovanje kot zlorabo domišljije in brzoroštva? Utrla je pot novemu, edino pravemu Bogu krščanstva. Bog je čisti duh, eden in edin za vse čase in svetove. Mi poganski bogovi pa smo le blodna zdela nevedne ljudske fantazije. Astrologija, magija, kabala, Pitija in oraklji so same prevare in laži vraževerne orientalske fantazije.

Ko se je bil človeški oholi in uporni duh iztrgal iz naročja božjega, se je spojil s telesom in njegovu slastjo. Tedaj se je v gluhi, mračni in hladni ječi telesa začelo zanj gorje trpljenja. Prepozno se je spomnil spet Boga in zahrepenel po vrnitvi v božje naročje. Dolga je pot vrnitve, še danes ni dohajena. Zato se je Bog usmilil skesanega človeka in mu osladil grenke dni iskanja in vračanja z radostjo in lepoto. Glavi je dal slikarico domišljijo, da mu temo razsvetli in okraši s podobami živih barv in srcu je vлил toplu čuvstva, da ga ogrejejo. Vsi blodimo po poti hrepenenja. Vsak si jo krasi in ogreva po svoje, a vsi se vračamo po poti resnice. Abumašar, zapusti pot laži in prevare, vrni se na pot resnice. In vsi čarovniki in magi naj storijo enako! (Dalje prihodajči)